

Bewustwo(o)rding

Schurend onderwijs

door René Berends

Toen ik naar het voortgezet onderwijs zou doorstromen, stelde mijn onderwijzer van de zesde klas dat ik misschien wel naar de hbs kon. Ik was echter nog klein, jong en speels en kwam bovendien uit een arbeidersgezin. Dus adviseerde hij me om het eerst maar eens op de mulo te proberen. Gelukkig had ik een wijze moeder. Zij ging verhaal halen. "Als het erin zit," schijnt ze gezegd te hebben, "zorg ik er persoonlijk voor dat het er uitkomt!"

Ik heb het geweten. Vanaf het begin op de hbs zat zij me flink achter de broek. Als ik wilde gaan voetballen, moest wel eerst het huiswerk af. En als ik op het punt stond om met mijn lego te gaan spelen, leek het haar verstandiger om alvast wat voor het proefwerk van volgende week te gaan doen. Mijn moeder heeft me geleerd om ervoor te werken, af te zien en niet af te haken. Het eerste jaar bleef ik weliswaar zitten – ik was inderdaad een klein, speels 'zomerjongetje' –, maar daarna haalde ik met zesjes en zeventjes mijn vwo-diploma en later mijn universitaire opleiding. Mijn begaafdere klasgenootjes van de middelbare school hadden minder geluk. Toen hen de hoge cijfers niet meer aanwaaiden, haakten ze stuk voor stuk af. Falen was voor hen nooit een optie geweest. Ze hadden niet geleerd om door te zetten.

Onderwijs en opvoeding moeten daarom op alle niveaus en voor alle kinderen 'schuren'. Ieder kind heeft het recht om weerstand te ondervinden en om uit hun comfortzone gehaald te worden. De mogelijkheid om te groeien en te leren zit namelijk vaak in onverwachte omstandigheden en problemen. Helaas ervaren zwakkere kinderen zulke omstandigheden en problemen vaak te veel, maar kinderen bij wie het leren 'lekker' gaat, vaak te weinig. Alle kinderen zouden daarom van het maken van fouten moeten kunnen leren, overigens zonder dat een teveel ervan tot desillusies leidt.

Uiteraard wekt schurend onderwijs ergernis op. Maar lastige momenten zijn bijna altijd productief en creatief.

Door hun interventies kunnen leraren schuren. Zij kunnen dat bijvoorbeeld doen door de complexiteit van opdrachten te verhogen of door cognitieve conflicten aan te brengen, die leerlingen aan het denken zetten. Laat bijvoorbeeld een begaafde rekenaar niet het stereotype rijtje sommen uit de methode maken, maar geef hem de opdracht om voor die sommen vijf verschillende oplossingsstrategieën te bedenken.

Weerstand oproepen bij leerprocessen vraagt om vakbekwame leraren. Zij moeten daarvoor niet alleen de leerstof goed kennen, maar ook hun pappenheimers. Soms moeten leerlingen namelijk geholpen worden, soms juist ook niet. Soms zijn ze het meest gebaat met ruimte om zelf oplossingen te vinden.

Routinematig vaste servicerondjes in de klas lopen, is daarom ongewenst. Meestal is de standaardhulp dan meer gericht op het vinden van antwoorden, dan op het stellen van goede vragen en het problematiseren van opdrachten. Ondersteuning en coaching moeten leerlingen prikkelen en hen ertoe aanzetten om de tanden in nieuwe problemen te zetten.

Natuurlijk hebben complimentjes, een krul onder het werk en schouderklopjes hun waarde, maar leren hoeft niet altijd makkelijk te gaan. Het is de verantwoordelijkheid van volwassenen om op gezette tijden de confrontatie aan te gaan, te 'schuren', door kinderen met lastige momenten en opdrachten te confronteren, door ervoor te zorgen dat er geleerd wordt om hard te werken, niet af te haken en door te pakken. Ik ben mijn moeder er nog altijd dankbaar voor dat ze dat bij mij gedaan heeft.